

Araştırma / Original article**Suçlulara Yönelik Algılar Ölçeği: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması**

M. Burak GÖNÜLTAŞ,¹ Meral ÖZTÜRK,² Emek Yüce ZEYREK RİOS,³
Mehmet KANAK,⁴ Ecem DEMİR⁵

ÖZ

Amaç: Bu çalışmanın amacı suçlularla çalışan veya çalışma potansiyeli olan profesyonellerin suçlulara yönelik algılarını ölçmek üzere bir araç geliştirmektir. **Yöntem:** Literatür taraması, ön çalışma ve uzman görüşleri çerçevesinde 50 maddelik bir havuz oluşturulmuş ve hazırlanan form 392 öğrenciye uygulanmıştır. **Bulgular:** Madde korelasyon analizi sonrasında ölçüte uyan 39 madde ile devam edilmiştir. Ölçeğin KMO değeri 0.859, Bartlett testi sonucu 1518.42 olarak bulunmuştur. Faktör analizi sonucunda iki faktör ve 12 maddeden oluşan bir ölçek elde edilmiştir. Elde edilen bu ölçekte, birinci faktör toplam varyansın %32.42'sini açıklarken, ikinci faktör %20'sini açıklamıştır (toplam %52.42). Ölçeğin doğrulaması ayrı bir örnekleme s=310 kişi ile yapılmış ve yapılan analizde indeksler iyi bir uyum göstermiştir ($\chi^2/sd=2.43$; RMSEA=0.68; GFI=0.935; AGFI=0.905; NFI=0.902; CFI=0.94). Ölçeğin uç grup analizinde iç geçerliliğe sahip olduğu görülmüştür. Ölçeğin güvenilirliğinde ise Cronbach alfa (0.82) ve yarıya bölme (0.80) analizleri yapılmış ve ölçek doğrulanmıştır. **Sonuç:** Geçerlilik ve güvenilirlik analizleri, Suçlulara Yönelik Algılar Ölçeğinin suçlularla çalışan veya çalışma potansiyeli olan profesyonellere uygulanabileceğini göstermiştir. (Anadolu Psikiyatri Derg 2019; 20(Ek sayı.1):41-47)

Anahtar sözcükler: Suçlu, algı, geçerlilik, güvenilirlik

Perceptions toward Criminals Scale: the reliability and validity analyses

ABSTRACT

Objective: The aim of this study is to develop a tool to measure the perceptions of professionals about criminals who are working with criminals or who can possibly work with them in the future. **Methods:** A 50-item preliminary scale was formed based on the review of the relevant literature, the pilot study and expert opinions. The scale was administered to 392 students. **Results:** Analysis was conducted with remaining 39 items after item-correlation analysis. The KMO value of the scale was 0.859 and the result of the Bartlett test was 1518.42. The results of the explanatory factor analysis yielded two factors and 12 items. In this scale, the first factor explained 32.42% of the total variance while the second factor explained 20% of the total variance (52.42% in total). The validity analysis of the scale was conducted on a sample of 310 students and the indices showed a good fit ($\chi^2/sd=2.43$; RMSEA=0.68; GFI=0.935; AGFI=0.905; NFI=0.902; CFI=0.94). In addition internal validity analyses were performed and the scale was found to have internal validity. In terms of the reliability analyses, Cronbach's alpha (0.82) and split-half analysis (0.80) were performed and the scale's reliability was verified. **Conclusion:** The validity and reliability analyses showed that the Perceptions toward Criminals Scale can be applied to professionals working with criminals or who can potentially work with them in the future. (Anatolian Journal of Psychiatry 2019; 20(Suppl.1):41-47)

Keywords: criminal, attitude, reliability, validity, attitudes towards criminals

¹ Doç. Dr., ² Dr. Öğr. Üyesi, Sosyal Hizmet Bölümü; ⁴ Dr. Öğr. Üyesi, PDR Bölümü, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sivas

³ Dr. Öğr. Üyesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, Mardin

⁵ Öğr. Gör., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Rektörlük Proje Destek Ofisi, Sivas

Yazışma adresi / Correspondence address:

Doç. Dr. M. Burak GÖNÜLTAŞ, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Sivas

E-mail: mburakgonultas@gmail.com

Received: August, 13th 2018, Accepted: October, 07th 2018, doi: 10.5455/apd.40824

Anadolu Psikiyatri Derg 2019; 20(Ek sayı.1):41-47

GİRİŞ

Suçlular insanlarda farklı duygu ve düşünceler çağrıştırmaya rağmen, bu kişilere yönelik insanların bakışını ve algılarını ölçmeye yönelik çalışmalar oldukça azdır;^{1,2} Türkiye’de ise yoktur. Suçlular toplumda ortalama insanların genellikle karşılaşmadıkları insanlardır,³ ancak bilgilenme şekline bağlı olarak insanlar, bu kişilere karşı birtakım yargılar geliştirebilmektedir. Bu bakış ve algılar, insanların birtakım tutumlar geliştirmelerinde belirleyici olabilmektedir (örneğin, değersizleştirmek gibi)⁴⁻⁶ ve bunlar kısmen de olsa toplumdaki yaygın inanışlara ve yanlış bilgilere dayanıyorsa bu çerçevede alınan kararlar yanlış sonuçlar doğurabilir, adalet duygusunu sarsabilir ve özelde bireye, genelde ise topluma zarar verebilir.¹ Bu nedenle başta suçlulara yönelik bir takım müdahalelerde (tedavi, rehabilitasyon vs.) bulunan kişiler olmak üzere insanların suçlulara yönelik algılarının nasıl olduğunun anlaşılması önemlidir.

Suçlulara yönelik bilinenler

Çalışmalarda, suçluların belirli bir tipte olmadıkları, heterojen bir özellik gösterdikleri bulunmuştur.⁷ Genel olarak suçlularla ilgili yapılan araştırmalar biyolojik, ruhsal ve toplumsal/çevresel etkenlere odaklanmıştır. Biyolojik kuramlar suçluların fiziksel ve kalıtsal özelliklerine yoğunlaşmaktadır. Ruhsal kuramlar suçluların kişilik, ruhsal ve ahlaksal yönlerinin suçlu davranıştaki etkisine bakarken, toplumsal kuramlar suçluların aile, arkadaş ve yaşanan yer gibi özelliklerinin suça etkisine dikkat çekmiştir.^{1,7,8} Türkiye’de yapılan çalışmalarda ise suçluların çoğunlukla yoksul, öğrenim düzeyleri ve sosyoekonomik düzeyleri düşük aile ve çevrede yaşayan kişiler oldukları bildirilmiştir.⁹⁻¹¹ Ayrıca genel suç türleri içinde yaralama, hırsızlık, dolandırıcılık, öldürme gibi suçların diğerlerine göre daha fazla olması (yaklaşık %80-90)¹² nedeniyle toplumda daha çok bu suçları işleyen kişilerin görünür/bilinir oldukları düşünülmektedir.

Son yüzyılda, daha çok alternatif ıslah yöntemlerini benimseyen ceza adaleti, suç işleyen bireylerin iyileştirilmesi ve topluma kazandırılması gibi amaçlarla başta tıp (psikiyatri, hemşirelik), sosyal hizmet, psikoloji, pedagoji gibi disiplinlerden faydalanmaya başlamıştır.¹³ Bu süreçte yer alan ceza sorumluluğunun saptanması, tedavi, rehabilitasyon, meslek edindirme vs., suçlularla doğrudan bir arada çalışmayı içeren hizmetler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu hizmetleri veren profesyonellerin yaklaşımlarının onlara bakışlarından etkilenmesi bekle-

nen bir durumdur.

Literatürde hükümlülere veya suçlular içinde daha özel gruplara (cinsel suçlular gibi) yönelik toplumun bakışını ölçen araçlar vardır. Var olan bu ölçeklerin sınırlı alanlarda ölçüm yaptığı, oysa günümüzde suçların çeşitlendiği ve suçluların farklılaştığı göz önüne alınmalıdır. Çünkü suçlular içinde sadece bir gruba yönelik algıların görülmesi, diğer suçlu grupların gözden kaçmasına neden olabilir. Bu anlamda günümüz koşullarında değişen/farklılaşan suçluları bütüncül şekilde ele alarak, onlara yönelik var olan algı ve bakışı değerlendirmek amacı ile bir ölçeğin geliştirilmesi, konu ile ilgili araştırmacıların bu tutumlardaki özel nüansları (örneğin, kendi toplumumuza göre farklılaşan/karakterize olan algılar) ve bileşenleri görmesine yardımcı olacağı düşünülmektedir. Böylece bu kişilere yönelik algı ve bakışlardan etkilenebilecek yaklaşımların (tedavi, rehabilitasyon, suçlularla çalışan/çalışacak profesyonellerin eğitimleri vs.) suçlulara yönelik gereksinimler doğrultusunda planlanması ve organize edilmesi sağlanabilecektir.

YÖNTEM

Kuramsal yapının incelenmesi ve madde havuzunun oluşturulması

Ölçeğin geliştirilmesi sürecinde hem konu ile ilgili literatüre başvurulmuş, hem de multidisipliner bir anlayış ortaya koyabilmek için farklı disiplinlerden (sosyoloji, çocuk gelişimi, adli bilimler, psikoloji, istatistik) araştırmacılarla birlikte çalışılmıştır. Araştırma sorularının hazırlanmasında iki yol kullanılmıştır. İlkinde suç ve suçluluğu açıklayan suç kuramlarından (Biyolojik Yaklaşım, Psikolojik Kuramlar, Kholberg’in Ahlak Gelişimi Kuramı, Sosyal Düzensizlik Kuramı, Alt Kültür Kuramı, Damgalama Kuramı, Rasyonel Seçimler Kuramı) yararlanılarak araştırmacılar tarafından 45 maddelik bir havuz oluşturulmuştur. Ardından uygun örnekleme tekniği ile araştırmacıların derslerini izleyen 150 öğrenciye ‘suçlu (cinayet, hırsızlık, yaralama, gasp, tecavüz ve taciz, kapkaç, dolandırıcılık gibi suçları işleyen yetişkinlere yönelik) denilince ne düşündüklerini’ ölçen bir soru sorulmuştur. Burada organize suçlar, terör suçları, memur suçları ve diğer şeklinde adlandırılan kategoriye girmeyen suçlar hariç tutulmuştur. Toplumun, bu suçları işleyen kişilerle karşılaşma olasılığının daha az olması nedeniyle bu suçlar kapsam dışı bırakılmıştır. Yanıtlar araştırmacılar tarafından incelenmiş, daha önce hazırlanan maddelerle benzer olanlar elenmiştir. Geri kalan yanıtlar da eklenerek

suçluya yönelik bakışı ortaya koyan 54 madde ortaya konmuştur. Form, beşli Likert tarzında (*hiç katılmıyorum, katılmıyorum, ne katılıyorum ne de katılmıyorum, katılıyorum, oldukça katılıyorum*) yanıtlar içerecek şekilde hazırlanmış ve çalışma için Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Etik Kurulu onayı alınmıştır.

Madde seçimi için pilot uygulama ve uzman görüşü alınması

Sosyal hizmet ve PDR öğrencilerinden toplam 150 kişiyle pilot uygulama yapılmıştır. Uygulama sonucunda anlaşılmadığı düşünülen maddeler yeniden değerlendirilmiş ve maddelerin açık bir şekilde anlaşılıp anlaşılmadığını ortaya koymak ve kapsam geçerliliği amacıyla uzmanlardan (suç üzerine çalışan psikolog, adli bilimler uzmanı, sosyolog, dil bilimci) ölçek maddesi olarak belirlenen anlatımların ölçülmek istenen duruma uygunluğunun ve dilbilgisi-anlaşılabilirlik düzeylerini değerlendirmeleri istenerek maddelerin son şekli verilmiştir. Çalışma 54 soruluk bir anket ile gerçekleştirilmiştir.

Deneme formunun örnekleme uygulanması

Elli soruluk deneme formu Ocak-Mayıs 2019'da 392 öğrenciye katılım onamları alınarak uygulanmıştır. Öğrencilerin seçiminde kolayda örnekleme tekniği kullanılmıştır. Katılımcıların %76.8'i kadın, %23.2'si ise erkektir; yaş ortalaması 20.78'dir (aralık: 18-33); ailelerin %10.5'inin aylık geliri 2000 TL ve altında, %86'sının 2001-4000 TL arasında, %3.6'sının 4001 TL ve üzerindedir; katılımcıların %56'sı sosyal hizmet, %19.6'sı PDR, %14'ü sosyoloji ve %10.4'ü hemşirelik bölümlerinin öğrencileridir.

Geçerlilik ve güvenilirlik

Ölçme aracının yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi (AFA) yapılmış ve temel bileşenler analizine (TBA) başvurulmuştur. Faktör döndürme tekniği olarak Varimax kullanılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi için SPSS 23.00, doğrulayıcı faktör analizi (DFA) için AMOS 23.00 programı kullanılmıştır. DFA'da Tablo 1'de belirtilen uyum indekslerine göre değerlendirme yapılmıştır.¹⁴ Ölçeğin iç geçerliliği için uç gruplar analizi, güvenilirlik için Cronbach alfa ve yarıya bölme testi yapılmıştır.

BULGULAR

Açımlayıcı faktör analizi

AFA'ya geçmeden önce ölçekteki maddelerin ölçek toplam puanına göre ilişkisini görmek için korelasyona dayalı madde analizi yapılmıştır: Faktör analizinden önce, ölçeğin madde-toplam ölçek korelasyonlarına bakılmalı ve 0.30'un altında değere sahip olanlar ölçülmek istenen durumla ilişkisinin düşük olması ve bu nedenle sağlıklı bir ölçme yapamayacakları¹⁵ için ya değiştirilmeli, ya da ölçekten çıkarılmalıdır.^{16,17} Bu çalışmada 0.35'in altında kalan maddelerin ölçekten çıkarılmasına karar verilmiş, böylece daha kararlı bir yapının elde edilmesi amaçlanmıştır. Bu durumda 11 madde ölçme aracından çıkarılmıştır.

Sonra veri setinin faktör analizine uygun olup olmadığını görmek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi uygulanmıştır. Veri setinin faktör analizine uygunluğu için ölçütler şunlardır: KMO değeri en az 0.80-0.90 arasında olmalıdır,

Tablo 1. Suçlulara Yönelik Algılar Ölçeğinin maddeleri, madde faktör yükleri, açıkladıkları varyans oranları ve madde analizi

Maddeler	Faktör 1	Faktör 2	Madde-toplam korelasyonu
M2. Suçlular güvenilirmezdir.	0.796		0.526
M7. Suçlular yeniden suç işlemeye eğilimli kişilerdir.	0.602		0.554
M11. Suçlular tehlikeli insanlardır.	0.809		0.602
M14. Suçluların dini inançları zayıftır.	0.516		0.520
M15. Suçlular ahlaksız kişilerdir.	0.779		0.595
M19. Suçlular kötü insanlardır.	0.772		0.529
M32. Suçlular insan sevgisi olmayan kişilerdir.	0.650		0.507
M44. Suçlular suç işlemekten zevk alırlar.	0.520		0.516
M5. Suçlular sorunlu ailelerden gelirler.		0.718	0.353
M41. Suçlular parçalanmış ailelerden gelirler.		0.791	0.393
M49. Suçlular suça karışmış ailelerden gelirler.		0.799	0.369
M50. Suçluların suça karışmış arkadaşları vardır.		0.650	0.523
Varyans %	32.427	20.006	52.433

Bartlett küresellik testi sonucunda χ^2 değeri 0.05'ten küçük olmalıdır.¹⁸ Yapılan analizde KMO değeri 0.912 ve Bartlett değeri ise anlamlı ($\chi^2_{(741)}=6149.30$, $p<0.01$) bulunmuştur. Bu değerler çoklu normal dağılım varsayımını sağlamakta¹⁹ ve faktör analizinin yapılabilirliğini doğrulamaktadır.

Faktör analizi için TBA tekniğine başvurulmuştur. Bu tekniğe göre: a. Her faktörün öz değeri en az 1 olmalıdır, b. Elde edilecek maksimum faktör sayısı yamaç eğrisi grafiğinin yatay şekil aldığı noktaya kadar olan faktör sayısıdır, c. Her faktörün toplam varyansın açıklanmasına katkısı en az %5 olmalıdır, d. Açıklanan varyans oranı %32'nin üzerinde olmalıdır.¹⁸ Otuz dokuz maddelik ölçme aracı için ilk adımda gerçekleştirilen TBA sonucunda özdeğeri 1'den yüksek olan ve toplam varyansın %59.6'sını açıklayan dokuz faktör elde edilmiştir. Özdeğeri 1'in üstünde olmasına rağmen dört faktör toplam varyansa %5'ten daha az katkı sağlarken, beş faktör %5'ten fazla katkı sağlamıştır; ancak bazı maddeler birden fazla faktöre yük almıştır. Faktörler arasında ilişki olduğu düşünüldüğünden Varimax tekniği seçilmiştir.²⁰

Varimax analizi şu ölçütler çerçevesinde yapılmıştır: Maddelerin yükleri en az 0.40'ın, aynı anda birden fazla faktör altında toplanan maddelerden yükleri arasındaki farkın en az 0.10'un üstünde olmalı ve bir faktör altında en az üç madde bulunmalıdır.²¹

Yapılan analizde ölçütleri sağlamayan 12 madde (6,9,17,18,23,24,25,26,27,30,35,36. maddeler) ölçekten çıkarılmıştır. Elde kalan maddeler (27 madde) ile yine TBA yapılmış, özdeğeri 1'in üzerinde toplam varyansın %53.8'ini açıklayan beş faktörlü bir yapıya ulaşılmıştır.

Faktörler incelendiğinde aslında iki faktörlü bir yapının oluştuğu görülmüş ve bu nedenle faktörlerin ikiye zorlanmasına karar verilmiştir.

Varimax analizi sonucunda binişik ve madde yükleri arasındaki farkın 0.10'dan düşük olan 15 madde sırası ile çıkarılmış ve geriye kalan maddelerle yapılan analiz sonucu KMO değeri 0.859, Bartlett testi değeri anlamlı ($\chi^2_{(66)}=1518.42$, $p<0.01$) olan ve varyansın %52.43'ünü açıklayan iki faktörlü bir yapı elde edilmiştir.

Yukarıda belirtilen suçluluk kuramları çerçevesinde (Kohlberg'in Ahlak Kuramı-Psikolojik, Sosyal Düzensizlik Kuramı-Sosyal) faktörler değerlendirildiğinde, 1. faktördeki maddelerde suçluların daha çok ahlaksal ve kişilik özellikleri üzerinden algılandıkları görülmüş ve bu faktöre 'suçluların ahlaksal/kişilik özelliklerine yönelik

algılar' ismi verilmiştir. İkinci faktörde ise suçluların ekolojik çevreleri yönünden algılandıkları anlaşılmış ve bu faktöre de 'suçluların sosyal ağlarına yönelik algılar' ismi verilmiştir.

Bunun yanında maddelerin gerçekten iki faktör altında toplanıp toplanmadığını anlayabilmek için Monte Carlo paralel test analizi yapılmıştır. Bu teste göre faktör sayısını belirlemenin temel kuralı, '*gerçek öz değerlerin tesadüfi verilere dayalı hesaplanan öz değerden büyük olmasıdır*'.²² Yapılan analiz sonucunda ölçeğin (1. faktör için gerçek öz değer puanı 4.2, $M=1.29$, %95 değeri=1.36; 2. faktör için gerçek öz değer puanı 2.06, $M=1.21$, %95 değeri=1.26; 3. faktör için gerçek öz değer puanı 0.90, $M=1.15$, %95 değeri=1.2). Buna göre 3. faktör değerleri kurala uymadığından ölçeğin iki faktörlü yapısı kuvvetlenmiştir.

Ölçeğin faktörlerinin birbirleri arasındaki korelasyon ile faktörlerin ortalaması ve standart sapmalarına bakılmıştır (1. faktör için 24.61 ± 5.45 ; ikinci faktör için 50.40 ± 2.09 'dir). Analiz sonucu faktörler arası korelasyon katsayısının 0.25 olduğu görülmüştür.

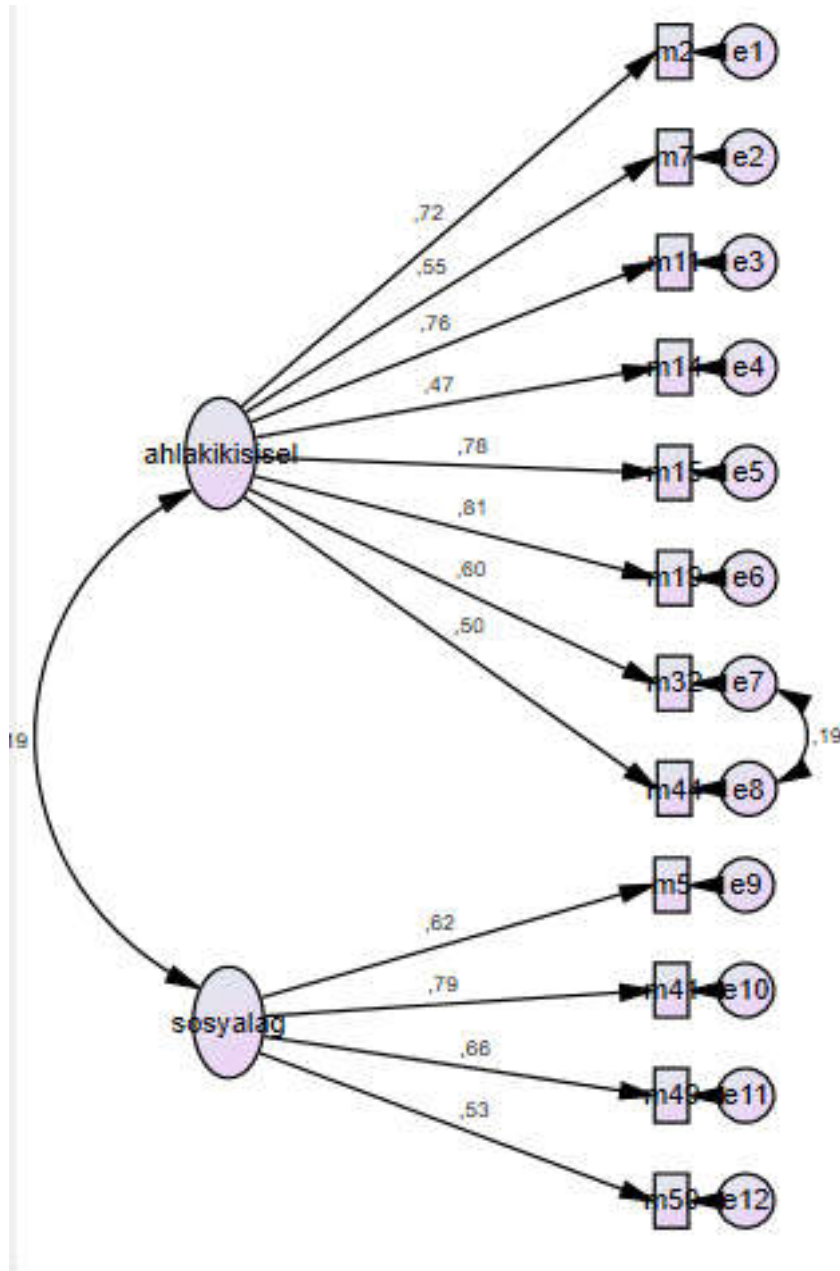
Doğrulayıcı faktör analizi

Çalışmanın bu aşamasında 310 kişiden oluşan ayrı bir örneklem grubuna doğrulayıcı faktör analizi için onamları alınarak anket çalışması yapılmıştır. Katılımcıların %82.6'sı kadın, %17.4'ü erkektir; yaş ortalaması 20.5'tir (aralık: 18-33); ailelerinin %14.1'inin ekonomik durumu düşük, %83.2'sinin orta ve %2.5'inin yüksektir; okudukları bölümler %38 hemşirelik, %37.7'si PDR/Pedagoji, %13.5 psikoloji, geri kalanlar ise sosyal hizmet ve sosyolojidir.

Katılımcılara, birinci aşamada elde edilen 12 maddelik test uygulanmıştır. Elde edilen veriler, AMOS 23 programı ile analiz edilerek model uyumluluğu elde edilmiştir. Model ile veri arasındaki uyumu test ederken, uyum iyiliği testlerinden birkaçı kullanılabildiği gibi, hepsinin kullanılması da tercih edilebilir.²³ Birinci DFA sonucunda uyum değerlerinin kısmen yeterli olduğu görülmüş, ancak modelin daha iyi uyum sağlaması için modifikasyon indeks (MI) değerleri yüksek olan iki madde arasında²⁴ kovaryans bağlantısı (M32-M44) gerçekleştirilmiştir. Birinci ve ikinci analiz sonuçları Tablo 2'de gösterilmiştir. Bu uyum değerlerine göre model, verilere oldukça iyi uyum göstermektedir. DFA ile elde edilen uygun modelin diyagramı Şekil 1'de yer almaktadır. Alt boyutların faktör yükleri 0.52-0.80 arasındadır. Sonuç olarak, AFA ile bulunan SAÖ doğrulanmıştır.

Tablo 2. Suçlulara Yönelik Algılar Ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizi sonuçları

Uyum İndeksleri	Mükemmel uyum	İyi uyum	İlk analiz	İkinci analiz
S-B χ^2/sd	≤ 2.50	≤ 5.00	2.50	2.43
RMSEA	≤ 0.05	≤ 0.08	0.72	0.68
GFI	≥ 0.95	≥ 0.90	0.92	0.94
AGFI	≥ 0.95	≥ 0.85	0.89	0.90
NFI	≥ 0.95	≥ 0.90	0.89	0.90
CFI	0.95	≥ 0.90	0.93	0.94

Şekil 1. Suçlulara Yönelik Algılar Ölçeğinin path analizi

Uç gruplar analizi

Uç gruplar analizi için ölçeğin toplam puanlarına göre yapılan sıralama doğrultusunda üst grup ve alt grup karşılaştırılması yapılmıştır. Bu amaçla ilk %27'lik kısım alt grup, son %27'lik kısım ise üst grup olarak belirlenmiş, bağımsız gruplar t testi ile karşılaştırılmıştır. Sonuçta iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Sonuçlar ölçek puanlarının uç grupları birbirinden ayırdığına göstermiştir ($t_{(84)}=-26.69, p<0.05$).

Güvenilirlik

SAÖ'nün güvenilirliğini belirlemek için Cronbach alfa katsayısına ve yarıya bölme değerine bakılmıştır. Cronbach alfa katsayısı ölçeğin geneli için 0.82; 1. faktör için 0.85; 2. faktör için 0.73 olarak bulunmuştur. Literatürde Cronbach alfa katsayısı 0.60-0.80 arasında oldukça güvenilir olarak değerlendirilirken, 0.80-1 arasında yüksek derecede güvenilir olarak değerlendirilmektedir.²⁴ Yarıya bölme katsayısı ölçeğin geneli için 0.80; 1. faktör için 0.84; 2. faktör için 0.69 olarak bulunmuştur. Bu değerler çerçevesinde SAÖ'nün güvenilirlik değerleri kabul edilebilir sınırlar içindedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışma ile suçlularla çalışan/çalışacak profesyonellerin, suçlulara yönelik algılarını ölçen bir ölçme aracının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 50 madde ile başlanmasına rağmen, yapılan analizlerle iki faktörlü 12 maddelik bir forma ulaşılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliği faktör analizi ile yapılmış ve toplam varyansın %52.43'ünü açıklayan iki faktörlü (suçluların ahlaksal/kişilik özelliklerine yönelik algılar 2,7, 11,14,15,19,32,44. maddeler; suçluların sosyal ağlarına yönelik algılar 5,41,49,50. maddeler) bir ölçek geliştirilmiştir. Ölçeğin hem alt boyutlarından, hem de tümünden toplam puan elde edilebilmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 12, en yüksek puan 60'tır. Puanın yüksekliği, suçluların ahlaksal/kişilik sorunları olan ve olumsuz sosyal ağlara sahip (başta aileleri

yönünden) bireyler oldukları algısının yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Birinci faktörün Cronbach alfa değeri 0.85, ikincisinin ise 0.73'tür. Ölçeğin yarıya bölme analizi değeri 0.80'dir. Bu değerler ölçeğin kabul edilebilir düzeyde güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir.²⁰

Ölçekte suçluların ahlaksal/kişisel yönleri ile ilgili bakışın daha çok öne çıkması, özellikle bu kişilere yönelik olumsuz bakışları önlemek için Türkiye'de suç ve suçlulukla ilgili psikolojik araştırmaların sayısının artırılması yönünde fikirler vermektedir. Bu bağlamda, belirtilen alanlarda çalışan/çalışacak profesyonellerin eğitimlerinde, suçluların ruhsal yönlerini ele alan kuram ve çalışmalara daha fazla ağırlık verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

SAÖ, psikiyatri klinikleri, sosyal hizmet, psikoloji, sağlık çalışanları gibi genellikle suçlularla birlikte çalışma potansiyelleri olan alanların lisans eğitimleri ve hizmet içi eğitimleri için kullanılabilir. Suçlulara yönelik algıların boyutları görülerek, eğer bu algılar olumsuz bir düzeyde ise, birtakım eğitim programları ve bilgilendirmelerle bu kişilere yönelik olumsuz algıların değiştirilmesi sağlanabilecektir. Toplumda etiketlenme konusunda kırılğan bir kesimi oluşturan suçlu gruplara yönelik algıların olumsuz olması durumunda, özellikle makro boyutlu çalışma ve aktiviteler ile toplumun bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi çalışmalarında da sosyal politikacıların veriler toplama ve bu çalışmalarını nasıl yönlendirecekleri konularında SAÖ yardımcı olabilir.

Örneklem olarak alınan bölümlerde okuyanların çoğunlukla kadın öğrencilerden oluşması, örneklemede kadın katılımcı oranının yüksek olmasına neden olmuştur, erkek oranının düşüklüğü çalışmamızın sınırlılığıdır. Bunun yanı sıra gelecekte SAÖ sadece suçlularla çalışanlarla değil, aynı zamanda toplumu temsil eden, kadın-erkek oranının birbirine yakın olduğu bir örneklemede de test edilmelidir. Bunun dışında toplumun diğer kesimlerine, diğer suçlularla çalışan profesyonellere (kolluk birimleri vs.) ve suçlulara da uygulanmalı ve toplumun bakışını temsil eden daha farklı ifadelerle de revize edilmelidir.

Yazarların Katkıları: M.B.G.: Konuyu bulma, literatür tarama, araştırmayı yürütme, istatistiksel analiz, makaleyi yazma; M.Ö.: Planlama, araştırmayı yürütme, istatistiksel analiz, makaleyi yazma; E.Y.Z.R.: Planlama, araştırmayı yürütme, istatistiksel analiz, makaleyi yazma; M.K.: Planlama, literatür tarama, araştırmayı yürütme; E.D.: Planlama, istatistiksel analiz.

KAYNAKLAR

1. Church WT, Wakeman EE, Miller S, Clements CB, Sun F. The community attitudes toward sex offenders scale: the development of a psychometric assessment instrument. *Res Social Work Prac* 2018; 18:251-261.
2. Rade CB, Desmarais SL, Mitchell, RE. A meta-analysis of public attitudes toward ex-offenders. *Crim Justice Behav* 2016; 43(Suppl.9):1260-1280.
3. Watts H. Probation Officers' Attitudes Towards Criminal Offenders, the Causes of Crime, and Treatment Programs. Unpublished Dissertation, University of North Florida, 1988.
4. Cunha OS, Gonçaves RA. Attitudes of police officers toward offenders: implications for future training. *Policing* 2017; 40(Suppl.2): 265-277.
5. Gönültaş MB. Türkiye'de Kayıp ve Kaçırılan Çocuklar Sorununa Bütüncül Yaklaşım. Ankara: Nobel Yayınevi, 2018.
6. Hogg MA, Vaughan, GM. *Social Psychology*. Fourth ed., London: Pearson Education, 2005.
7. Jones D. *Understanding Criminal Behaviors, Psychosocial Approaches to Criminality*. USA: Willan Publishing, 2008.
8. Goodwill AM, Alison, LJ. When is profiling possible? Offense planning and aggression as moderators in predicting offender age from victim age in stranger rape. *Behav Sci Law* 2007; 25(Suppl.6):823-840.
9. Dinler V, İçli T. Suç ve yoksulluk etkiselliği: Isparta cezaevi örneği. *Uluslararası Davraz Kongresi (24-27.09.2009, Isparta) Tam Metin Kitabı*, 2009, s.2469-2486, Isparta.
10. Gönültaş, MB. Adana İlinde Mala ve Şahsa Karşı Suç İşleyen Çocukların Sosyodemografik Özelliklerinin Ortaya Konulması. Yayımlanmamış Master Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2009.
11. Timurturkan M, Demez G, Kart E, Ertan C, Cankurtaran S, Aktin S. Hükümlü olmanın sosyal tezahürleri: sosyal dışlanma, damga ve suç. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2017; 9(Suppl.2): 138-157.
12. TÜİK. Çocuk Mağdurlar (2013-2017). http://tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1070. Erişim tarihi: 01.12.2018.
13. Gönültaş MB. Adli sosyal hizmet: Adalet mekanizmasındaki yeri ve önemi. D Yücel, MB Gönültaş (Eds.), *Adli Sosyal Hizmet: Yaklaşım ve Müdahale*, Ankara: Nobel Yayınevi, 2016, s.1-12.
14. Hu L, Bentler PM. Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling* 1999; 6(Suppl.1):1-55
15. Tezbaşaran AA. *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu*. Ankara: Psikologlar Derneği Yayınları, 1996.
16. Erkuş A. *Psikolojide Ölçme ve Ölçek Geliştirme-I: Temel Kavramlar ve İşlemler*. İkinci baskı, Ankara: Pegem Yayınları, 2014.
17. Şencan H. *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenilirlik ve Geçerlilik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005.
18. Field A. *Discovering Statistics using SPSS for Windows*. London: Sage Publications, 2000.
19. Hair JF, Anderson RE, Tahtam RL, Black WC. *Multivariate Data Analysis*, USA: Prentice Hall International, 1998.
20. Büyüköztürk Ş. *Handbook of Data Analysis for Social Sciences*. Twelfth ed., Ankara: Pegem Yayınları, 2002.
21. Asıcı E, Karaca R. Tepki stratejileri ölçeği'nin (tsö) geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *İnsan Bilimleri Dergisi* 2018; 15(Suppl.3):1608-1622.
22. O'Connor BP. SPSS and SAS programs for determining the number of components using parallel analysis and Velicer's MAP test. *Behav Res Met Inst Comp* 2000; 32: 396-402.
23. Schumacker RE. Teacher's corner: conducting specification searches with amos. *Structural Equation Modeling* 2006; 13:118-129.
24. Jöreskog KG, Sörbom D. *LISREL 8: Structural Equation Modeling With The SIMPLIS Command Language*. Mooresville: Scientific Software International, 1993.